

knjige iz Spamerjeve založbe v Lipskem), začel je Herder, navdušen za katoliško stvar, izdajati znanstvene knjige iz vseh strók, pridobil si za taka dela izvrstnih močij, in v vrsti teh del je tudi cela zbirka: »Illustrierte Bibliothek der Länder- und Völkerkunde«. Zemlje- in narodopisje cvete dandanes kaj krasno, in omikano občinstvo se zanje zelo zanima. Gotovo niso nikoli ljudje potovali toliko, kakor v sedanjem času. Zato je tudi ta zbirka kaj dobro došla. »Die Balkanhalbinsel« obravnava dežele balkanske, izvzemši grško kraljestvo, in sicer najprej v fizikalnem oziru (velikost, vode, gore, ozračje), potem v narodopisnem (narodi, vere, kupčija, obrtnija), v tretjem delu pa popisuje mesta v podobi potovanja ob Donavi v Carigrad in nazaj v Srbijo in Rumunijo. Dodan je precéj natančen pregled zgodovine Osmarcev, Bosnije in Srbije. Tvarina knjigi je taka, da mora zanimati nas Slovence, posebej še, ker ima lično podobo princa Battenberškega, nekdanjega bolgarskega kneza, 90 ilustracij, panoramo carigradskega mesta in pa zemljevid balkanskega poluotoka. Podatki so natančni, pisatelj je Slovonom prijazen, v Srbiji hvali Avstriji prijazno politiko. Slike so čiste in velike, po natančnosti in ličnosti so knjigi krasota. Le nekaterih razmer ni pisatelj dovolj umel, ker je Nemeec.

2. Das Mittelmeer. Von A. v. Schweiger-Lerchenfeld. 1888. V isti založbi. Vel. 8°. Str. 316. Cena 3 gold. 72 kr. — Ta knjiga ne obrav-

nava sicer v prvi vrsti slovanskih dežel in narodov, dasi govori tudi o njih, kakor o drugih narodih ob srednjem morju, vendar pa mora vsakega zanimati, ki se briga za zgodovino, narodo- in zemljepisje. Naslikavši »fizikalne razmere« srednjega morja in obdajajočih je dežel, popisuje nam zgodovinsko »gibanje narodov« v raznih časih do sedanjosti. In tu se nam kaže srednje morje kot pozorišče največjega in najvažnejšega gibanja — rečemo lahko — v vseh časih. Zlasti narodno prosveto je pospeševalo vsegar najbolj to morje. — Največjo pozornost skazuje pisatelj seveda sedanjosti, zato popisuje obširno »sedanje narode« in za temi nam slika v mičnih opisih obali evropske, azijske in afričanske. Nazadnje obravnava »kupčijo in promet« na srednjem morju. Knjiga ima 55 ilustracij, ki so res izborne, in zemljevid, ki nam predočuje prometna ali kupčijska pota po tem morju; ob robu nam zemljevid predočuje največja pristanišča. Pisatelj te knjige je po drugih svojih delih dobro znan. Česar ni mogoče odobravati v nekaterih njegovih knjigah, n. pr. »Adria«, da je precej mrzel do katoliških naprav, cerkvā itd., tega ne nahajamo tukaj kar nič in tudi za to nam knjiga ugaja. — Kdor želi poučiti se o teh deželah in narodih, radi mu priporočamo imenovani knjigi, zlasti pa dijaškim knjižnicam, ki kupujejo tudi nemške knjige. Te naj bi segale po enakih dobrih in mičnih spisih.

Ob drugi priliki še kaj drugega iz iste zbirke.

Raznoterosti.

Narodno blago.

Nekoliko belokranjskih vraž in praznih ver.

Na sveti večer pogrinjajo v Adlešiški fari mizo z belim robom (prtom). Nanj pa devajo ali na dva ali na vse štiri vogale po hlebec božičnika. Pod rob so devali še pred malo leti slame, a dandanes ne več, pač pa devajo podenj po nekaj zrn različnih semen, kakor pšenice, turšice, prosa, fižola i. dr. Ta semena imajo po tem zdravilno moč. Ako imaš n. pr. jarholec*), vzemi od njih po troje, deni ja na žerjavico in s tem se podkadi. Pri tej priči bodeš zdrav.

Ako daš tega žita kokošim, raje valijo.

Ako hočeš izvedeti, v kateri fari bo prihodnje leto pobila toča, deni zvečer, ko donesó luč v hišo, pod ta rob tri kupčke soli in si zapomni za vsak kupček ime ene sosednjih farā. In ko prideš od polnočke (polnočnice) domov, poglej pod rob. Ako se je kateri kupček raztopil, je to znamenje, da bo v isti fari toča pobila.

Deni pod rob, predno greš k polnočki, nož, in ko prideš od sv. maše, vzemi ga izpod roba in ga hrani. Če imaš bezgavke, križaj se z njim

pod vratom, ozdravel bodeš. Ako pa denes oslò, križaj se z njo, kadar te oči bolijo, ali imaš ječmen na očesu. Mahom ti bode pomagalo.

Deni na rob denarja, vse leto ga boš imel potem dosti.

Ako med polnočko na altarju luč ugasne, umrl bo kmalu duhovnik, ki mašuje.

Ako na sveti večer med polnočko okoli hiše kaj tolče ali ropota, kmalu bode kdo umrl v hiši.

Na sveti večer vé vsako živinče, bo li isto leto ubito, ali ne.

Ako obide človek, ki pride od polnočke prvi domov, trikrat hišo in pogleda potem čez levo ramo skozi okno v hišo, vidi vse, kar se bo godilo prihodnje leto v njej. Ako bode kdo umrl, vidi mrtvaško rakev.

Ako se človek, ki pride na sveti dan prvi v hišo kot gost, brzo vsede na stol, bode dobra letina za kokoši.

Če je prvo novorojeno dete v fari žensko¹⁾, umrl bo župnik še isto leto.

Ako na sv. Vincencija dan solnce sije, slabodno se v vsaki mlaki žito (proso) seje.

Ako na Svečnico hurja vleče, dobro bode leto, ako jug, slabo.

*) Šen, Rothlauf.

¹⁾ Ženskega spola.

Na cvetno nedeljo devajo v butare po tri leskove šibe enega leta, bršljina, drenóvine, brinja, bodljaja (neka rastlina), mácike in krčelj ali kuč; zadnje pa zato, da je »blágo« (živina) zdravješe. S temi tremi šibami tepó potem blago, ko gre prvokrat na pašo, z eno krave, z drugo voli in s tretjo ovce. Ako se napravlja k hudemu vremenu, deni na ogenj teh blagoslovljenih mácik, drenóvine in habdóvine od Ivanjske noči ter blagoslovljenih kostij. Pregnalo bo nevihto, da toča ne bo pobila.

Ako se trese sadno drevje na veliki petek, predno izide solnce, potem rodi dobro. Enako tudi dobro rodi, ako je treseš veliko soboto, ko se zopet oglasijo zvonovi.

Na Križevo ne smejo krave pred solničnim izhodom na pašo, sicer izgubijo mleko, ker jih molzejo čarovnice.

Na Jurjevo popevajo razun pesmi, ki je priobčena v lanskem »Mat. Letopisu« na str. 135 še tako:

Prošel je, prošel pisani vuzem,
Došel je, došel zeleni Juraj
Na zelenem konju,
Po zelenem polju.
Dajte mu, dajte i. t. d.

Na Ivanje devajo zvečer v rešeto toliko belih Ivanjskih rož (*Chrysanthemum leucanthemum*), kolikor je ljudij v hiši. Zjutraj pa je pogledajo. Čegar je uvela, tisti je velik grešnik.

Če med sv. mašo, ki se daruje za kakega pokojnika, sveča na altarju ugasne, je to znamenje, da je umrlec pogubljen.

Če takrat, kadar zakoljejo kokoši za pir, od zaklanih še katera »zabéči« ali »zakrca«, onda se morajo vreči vse proč in jih nihče ne sme pokusiti; kdor bi od njih pokusil, dobil bi padečo bol (pádavico).

Ko je bila nevesta z ženinom poročena, gre po poroki okoli altarja. Za altarjem pa spusti izza pasa jabelko na tla, to pa zato, da potem lažje rodi. (To navado imajo še zdaj Tribuške neveste.)

Novorojenega deteta ne pokažejo matere rade, ker potem rado oboli.

Kadar denejo mrliča v rakev, tedaj mu odvežejo usta, da more na onem svetu govoriti. Ako bi mu pustili zavezana, ne bi mogel z nikomur govoriti in nič povedati, kako je na tem svetu.

Ako se tružina plahta (rjuha, ki je bila pogrnena po mrtvaški rakvi) opere v kalu, izgine voda in je ne bo nikdar več v njem.

Ako bi kdo komu kaj zažgal in bi se potem ozrl v ogenj, videl bi v njem Kristusa na križu.

Če se stol polomi, umrl bo gospodar.

Kadar držiš luč v roki, ne smeš piti, sicer se ti bo vino habilo (pridilo).

Ako pohištvo poka, kmalu bo kdo umrl v hiši.

Ako obroči na lajtu (sodu) pokajo, bode prihodnje leto dosti vina.

Trtje je najbolje rezati v saboto, potem je dosti vina, ker ima vsaka jagoda samo po en peček.

Kadar žene kdo živino na senje (somenj), tedaj ga ne smeš vprašati, če gre na senje, ker sicer ne bo imel sreče pri prodaji.

Ako dobi govedo belo oko, in se je bati, da oslepi, tedaj vzemi blagoslovljenih kostij od velike sabote, sežgi je in steri v prah ter ta prah natrosi v oko. Govedo ti ne bo oslepelo.

Naj navedem tu še nekoliko praznih ver in navad naših sosedov Vlahov v Bojancih in Marindolu, kolikor sem jih dozdam izvedel.

Na sveti večer potrosijo po hiši s slamo v spomin, da je Kristus v jaslih ležal. Na mizo pa denejo na vse štiri vogále po hleb božičnika v rešetu. Potem doneso celega janca pečenega v hišo ter ga kam obesijo. Njegovo meso potem na sv. dan trgajo in jedó, a rezati ne sme nikdo. Zraven pa pijó vino iz bárilov. Med 11. in 12. uro na Sveti večer pa nesó od vsake hiše po polno pest različnega zrna v Vrhovski zdenec, »češ, zdencu darujejo tega«. Nazaj pa doneso iz zdenca vode in s to pekó potem »gibanice«. Na sv. dan v jutro dovedó janje (jagnje) v hišo ter je vodijo trikrat okoli mize. Velijo mu »gost«. Pred solničnim vzhodom in predno zajutrkajo, pa morajo iti vsi v hiši gospodarja poljubiti. Ta dan mora tudi vsak gospodar vzeti v hišo po enega gosta. Ako nima sorodnikov, povabi druge. Ko potem odhaja »gost« od njih, obdarujejo ga s klobaso ali s čim drugim; dobi tudi povestmo prediva in sicer moški okoli križjaka, ženska okoli pasa. Pred malo leti so hodili na naš Sv. dan v naše vasi »koledvat« ali »plevat« ter se pred hišo tako-le popevali:

Pomoz' Bog!
Kak na Božič, tak po Božič,
Zdravi i veseli
Božičevali!

Dober dan, gospodar,
Bog ti dobro srečo dal
Na današnji Božji dan!
Pred kučom ti zelen dvor,
Na dvoru ti šest volov,
Nad volovi vranec konj.

Na konju je sedalce,
Na sedalcu sinak tvoj.
Na sinaku kapica,
Na kapici kitica,
Na kitici tičica.
Ona lipo poje,
Dobro leto zove.
Bog nam ga daj!

Rodile ti vinske gore,
Vinske gore, žitno polje,
Vsaka dobra sreča!

Na Jurjevo zažgó zjutraj nad blagom, predno gré na pašo, sveče, ki so ostale na Sv. večer in streljajo nad njim na dvoru iz pušek na križ na vse štiri vetrove, da »vuk« blaga ne uje.

V Adlešičih zapisal I. Š.

~~~~~
Spomenik Avgusta Šenoa, kateri je postavila »Matica hrvatska«, blagoslovil je 1. novembra p. l. preč. gosp. dr. Fr. Rački, kanonik zagrebski. — Hrvatsko tip. pevsko društvo »Sloga« je pelo pesem »Molitva« od Budkovskega, in potem je imel slavnostni govor prof. Hugo Badalić. — Po končanem govoru je zapelo društvo »Sloga« pesem »Na grobu« od Eisenhuta. — Kaj je bil Avgust Šenoa Hrvatom, nam bo najbolj pokazal ta kratki njegov životopis.